

SNG NOVA GORICA - Premiera vrhunske domače produkcije Ondina Jeana Giraudoux

Brez utopije ljubezni in lepote

NOVA GORICA - Sijajen zaključek sezone v Slovenskem narodnem gledališču v Novi Gorici. Repertoarna bera je bila letos kar zajetna, z mnogimi izvrstnimi uprizoritvami in nekaterimi manj posrečenimi izbirami, kar je za vsak teater seveda zakon, saj gre za živo strukturo, v kateri je (ali bi moralo biti) umetniško tveganje vedno na preži. Med vrhunce sodi zagotovo Ondina Jeana Giraudoux, ki smo jo premierno ugledali v četrtek in ki nas po preštevilnih oklepajih, zaznamovanih s tako imenovano postdramo, spet vrača v območje dramske igre (naivno in lažno bi bilo trditi, da gre za konservativno ali tradicionalno obliko gledališča) in njene nikoli izživete vsebinske in inscenacijske dražljivosti.

Ondina (v originalu Ondine, 1939) je v Novi Gorici doživela slovensko prazgodbo kar je pravzaprav osupljivo, saj gre za eno izmed mojstrov francoskega esejista, pisatelja in dramatika Jeana Giraudoux, ki je bil na prvi pogled v svojem življenju dokaj kontroverzna figura, v umetniškem ustvarjanju pa subtilna, tenkočutna, estetsko dovršena in eruditsko podkovanarava. Giraudoux (1882-1944) je imel kot francoski diplomat številne odgovorne družbenopolitične zadolžitve, obkrožil je ves svet in s tem ošilil svoje kulturološko znanje in izobrazbo, rad se je razkazoval, pravi pariški dandy, ki se je sprehajal z monoklom in oblečen v kroje angleških krojačev, briljanten in priljubljen konferensje, a na prvi pogled tudi dvoumen človek, med nacizmom se ni izpostavljaj, sumili so ga celo kolaboracionizma, saj je bil glede migrantskih tokov (kot bi rekli danes) zelo blizu Hitlerjevimi idejami, po vojni pa močno rehabilitiran kot pravi patriot, ki se je zoper pošast boril »od znotraj«. Njegova smrt je še danes ovita v senco, Aragon je na primer prepričan, da ga je zastrupil gestapo.

V svoji književni prefinjenosti je Giraudoux pero olupil vsakršnih naturalizmov, njegovi junaki so večinoma magična in dinamična eterična bitja, ki izparevajo v spominu in sanji. Ta literarni svet se skozi fikcijo prebija v real-

nost in obratno, tako da so meje zbrisane, hrepenenjsko zaledje zavzema prvobitno vlogo, dušeslovna obravnava ženskega in moškega pola se radikalno izostri v konico stožca s skupnim imenovalcem – ljubeznijo. Tako je v Ondini, kjer so na delu nadnaravna bitja, kot da bi spominjala na Shakespeareov gozd v kresni noči, le da je tu v ospredju jezero, ki skozi gladino odlikava »realni« svet, ali pa narobe – vodni, očem zakriti svet, je tisto pravo območje, kjer se nekaj dogaja, dogajajo se čustva, ki jih bitja ne izražajo, ker se čustva sama samoumevno naravno pollaščajo bitij. Mitološka struktura torej, ki pripoveduje o vodni vili Ondini. Ta se, posvojenka ribiškega para na bregu jezera, zaljubi v viteza Hansa, ki pa je obljubljen grofici Berti, najdenki kraljeve družine. Tudi Hans Ondini vrača ljubezen, a njun odnos je pod grozečim oblakom pogoja vodnega kralja: če bo Hans Ondino prevaral, bo umrl, in Ondina ga bo pozabila. Ondina, prepričana v njuno ljubezen, pogoj sprejme. A zgodi se, da bo Hans res umrl, saj se pripravlja svatba z Berto, zato Ondina hlini prevaro s pesnikom Bertramom, češ da je ona sama prva prelomila zakon zvestobe in s tem skuša rešiti viteza, ki jo ljubi. Ondinin kralj pa laž hitro spregleda in ljubimca doleti zla usoda: Hans umre, vodna vila je obsojena na pozabo.

Upam, da se da iz tega shematičnega in do kosti oglodanega zapisa dogajalnega tlorisa razumeti naslednje: ljubezen in izgorevanje zanjo je edino vredno dejanje. Za današnji čas revolucionarno spoznanje, šokantna strelitev. Iskanje lepega in dobrega, brezkompromisno dajanje, utopija stalne povezanosti, predanosti, spoja dveh so stvari, na katere je sodobni zrobotizirani človek pozabil. Izenačil, ne, celo dvignil je službo ali družbeno, karierno povzpethništvo nad čustvo in čas namenil izvenčustvenim zadevam. Poza bil je na utopijo lepega. Pokopal ljubezen. Režiser Janusz Kica je dobro vedel, čemu gre naproti: drznemu in v času izražanja vsakršnih družbenih ali nacijskih sindromov tveganemu dejanju – človeka spet soočiti s samomo-

rilsko pozabo na ljubezen. Kica je ohranil zaris klasične dramske gradnje, tudi posegi v tekst niso bili posejani z radikalnimi rezi, nasprotno, s filigransko natančnostjo in zvestobo pisni predlogi je vodil predstavo na treh različno izpostavljenih, a v homogeno celoto zmesenih ravneh. Prvič: raven mitološkega, nadnaravnega, pravljicnega (kajti predstava je konec koncev čisto posebne vrste pravljičica o ljubezni). Drugič: raven vsebinskega, duhovnega in filozofskega kontrapunkta materialnim zablodam sodobnega časa s fabulativno jasnim zarisom. Tretjič: spektakulska organizacija predstave, ki z mnogimi sugestivnimi prizori poudarja izčiščen lirizem (pri tem je imel režiser izdatno pomoč scenografa Marka Japlja in kostumografije Bjanec Adžić Ursulov, da ne govorimo o lepem in sočnem prevodu Jake in Srečka Fišerja, ki nista zapadla skušnjavi po danes tako priročni žargonski oziroma dialektalni obarvanosti z osrednjeslovenskimi popačenkami, ampak sta ohranila izčiščen knjižni jezik, ki je bohotil vso svojo lepoto). Jasno, vsega tega režiser ne bi mogel izpeljati, ko ne bi s svojo zamisljivo prepričal številnega igralškega ansambla.

Arna Hadžialjević je bila Ondina, ki je izražala vse doslej povedano: v svoji hrepenenjski naivnosti vodne vile sončna in lahkotna, osupljivo fokusirana na eno samo misel, izraženo z verovanjem v lepoto, dobroto, ljubezen, privrženost ... A tudi brezkompromisna, pripravljena na boj za ljubezen, pripravljena na žrtvovanje sebe. A tudi neulovljiva, zato nevarna, zato prevratniško neomajna. V svoji poželjivosti celo mučna, celo nihajoča med razpoloženskimi legami. Muhasta. A tudi poosebljena utopija tistega, kar je človek že lep čas izgubil. Hadžialjevićeva je ves čas izostreno predstavljala tisto polovico življenja, ki se ji poenostavljeno reče ženski hrepenenjski okvir, ta pa ni nujno v konfliktnem sobivanju z drugo polovico, moškim polom, kot je dokazala razvojna pot te sodobne pravljičice. Nejc Cijan Garlati je kot vitez Hans, v katerega se Ondina hipoma zaljubi, predstavnik tistega »navodnega« sveta, v katerem prevladuje-

jo konvencije in ohlapnost, čustvena kompromisnost in površnost. Svojo nelahko vlogo je igralec vodil po robu privrženosti in dvoma, popolne zasvojenosti in odhodov, z nerazumevanjem, kdo Ondina je (moški pol), do odkritja, kaj vse poseblja čudežno vodno bitje in kaj mu pomeni: pomeni mu ljubezen in s tem svobodo, kajti ujetost v popolno ljubezen je svoboda. Ta interpretativni lok, ki se je iz vehementnega postopaštva, razdražljivosti, ljubosumne poparjenosti zožil v tiho intimo končnega prizora, ko smrt in pozaba skleneta zgodbo, je bil dovršeno zao-

krožen, kot tudi lik Berte, ki jo je Urška Taufer oblikovala zrelo premočrtno. Tauferjeva je bila kot vitezova obljubljen budoča soproga strogo racionalna in ni izražala posebnih čustvenih muk, s čimer je bila odlična protiutež Ondini. Številno galerijo likov in tudi miniaturnih, a minuciozno oblikovanih vlog, so posredovali Matija Rupel, Helena Peršuh, Jože Hrovat, Blaž Valič, Kristijan Guček, Žiga Udir, Ana Facchini, Ivo Barišič, Radoš Bolčina (opazen doprinos, ki je napolnil oder z diferencirano naštudirano interpretacijo kar treh likov), Marjuta Sla-

mič, Medea Novak, Andrijana Boškotska Batič in Andrej Zalesjak.

Občinstvo je uprizoritev nagradilo z dolgotrajnim ploskanjem. Razumljivo! Odblesk ali odsev sveta, ki smo ga gledali skozi gladino jezera, nas je navdajal s sladkogrenkim spoznanjem, da pozabljamo na utopijo, jo tlačimo in poimetamo v najbolj oddaljene koticke naše duše in misli. Ljubezen pa, to je nesporno, rešuje pred večnim molkom in mrazom. Zakaj se ji sodobni človek odpoveduje? Ondina je v tem smislu neizprosno izpraševalec in kritik.

Marij Čuk

Ondina je sklenila letošnjo sezono v Novi Gorici

***Vodni, očem zakriti svet, je tisto
pravo območje, kjer se nekaj
dogaja, dogajajo se čustva,
ki jih bitja ne izražajo, ker se
čustva sama samoumevno
naravno pollaščajo bitij***